

Troms fylkeskommune
Romssa fylkkasuohkan
Tromssan fylkinkomuuni

Planprogram for regional plan for fornybar energi i Troms 2026-2037

Innhold

Innhold	2
Innledning.....	3
Virkninger og konsekvensvurdering	4
Hvorfor en regional plan for fornybar energi?	5
Mål for Regional plan for fornybar energi	5
Oppfølging av planen.....	6
Rammebetingelser	6
Tilrettelegging og samarbeid som verktøy i energiomstillinga	6
Tilstøtende planverk og samvirket mellom dem	7
Roller og ansvar i energiforvaltning.....	7
FNs bærekraftsmål.....	8
Kunnskapsbehov	9
Sentrale rammevilkår.....	12
Planprosess	14
Organisering	14
Medvirkning.....	15
Fremdriftsplan.....	16
Plantema	16

Innledning

Bakgrunn

Troms står overfor økende behov for kraft som følge av elektrifisering, næringsvekst og endrede forbruksmønstre. Dette krever en energiforsyning som både er robust og tilpasset naturhensyn og langsiktig samfunnsutvikling. Regional plan for fornybar energi (RFE) skal legge til rette for tilstrekkelig energitilgang i hele fylket og bidra til en bærekraftig omstilling som ivaretar regionens samlede behov over tid.

Formelle føringer

Fylkestinget har vedtatt å utarbeide en regional plan for fornybar energi for å møte økende kraftbehov og støtte den grønne omstillingen i Troms. Planen skal bidra til tilstrekkelig kraft til næringsutvikling, elektrifisering og bærekraftig samfunnsutvikling. Troms har store ressurser og et betydelig utviklingspotensial, men også behov for gode avveier mellom ulike og til dels motstridende hensyn, ofte med naturhensyn på den ene siden og samfunns- og næringsutvikling på den andre. RFE skal bidra til å legge til rette for felles forståelse av utfordringer og muligheter, og støtte opp om en utvikling som ivaretar økonomiske, sosiale og miljømessige behov.

Nasjonale og internasjonale føringer understreker både betydningen av å øke produksjonen av fornybar energi og sammenhengen mellom energi- og klimaomstilling. Norge har forpliktet seg til å nå klimamålene i Parisavtalen, som innebærer omfattende utslippsreduksjoner og en overgang til fornybare energikilder. Dette er formalisert gjennom klimaloven, der det er krav om 90-95 % reduksjon i klimagassutslipp innen 2050.¹

Samtidig minner Klimautvalget 2050 om at *«Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses»*.² I Regional plan for klimaomstilling i Troms 2026-2038 er det et sentralt mål at *«I Troms ivaretas naturmangfold og karbonrike areal i omstillingen til lavutslippsamfunnet»*.³ Regional planstrategi 2025-2028 løfter frem at *«Bevaring av naturmangfoldet er en forutsetning for bærekraftig utvikling i Troms. (...) det [er] nødvendig med økt vern av sårbare områder»*.⁴ Videre heter det at vi i Troms skal *«Støtte opp om naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i de tiltakene som velges for å oppnå grønn omstilling og vekst»*.⁵ Disse rammene gjør det klart at energiomstillinga må forankres i tydelige krav til naturhensyn og ansvarlig bruk av arealer.

¹ Lov om klimamål § 5.

² <https://nettsteder.regjeringen.no/klimautvalgets-rapport/klimautvalget-2050/klimautvalget-2050-inviterer-til-innspill/4-klimakrisen-loses-ikke-hvis-ikke-også-naturkrisen-blir-lost-ytterligere-nedbygging-av-natur-og-arealer-ma-begrenses/>.

³ Høringsutkast for Regional plan for klimaomstilling, s. 25.

⁴ Regional planstrategi 2025-2028 s. 21.

⁵ Regional planstrategi 2025-2028 s. 21.

Arealendringer er den faktoren som har størst negativ påvirkning på norsk natur.⁶ Samtidig heter det i Naturmeldingen at til tross for behovet for å redusere nedbygging av natur, «*skal formål samfunnet har et særlig stort behov for, slik som produksjon av fornybar energi, ha høyest prioritet*».⁷ Dette peker mot at konkrete energiutbygginger som blir realisert bør være så effektive som mulig, og at de blir iverksatt på en så skånsom måte som mulig. I arbeidet med Nasjonal ramme for vindkraft ble det laget en samlet fremstilling av energipotensial og naturhensyn i Norge, med 13 prioriterte områder. Selv om en samlet fremstilling av produksjonspotensial og naturforhold gir bedre kunnskap om samlede effekter, innebærer slike rangeringer en betydelig risiko for konflikt og manglende legitimitet i lokalmiljøer.⁸ Samtidig er det vanskelig å formulere retningslinjer og andre føringer som ivaretar naturhensyn effektivt, så lenge man ikke kan ta hensyn til summen av alle forslagene i en tidsperiode. Dette utgjør en sentral utfordring for regional planlegging, og vil være tema i den endelige Regional plan for fornybar energi.

I årene som kommer skal energisystemet i Troms muliggjøre omstilling til fornybare løsninger og gi rom for et næringsliv i vekst, og samtidig ta hensyn til naturverdier, lokalsamfunn og langsiktige samfunnsbehov. Å legge til rette for en utvikling som gjør gode avveiiinger mellom ulike hensyn forutsetter god kunnskap og tydelige prinsipper for vurderinger og prioriteringer. Derfor vil arbeidet med RFE bygge på bred og oppdatert kunnskap, og involvere både kommuner, næringsliv og sivilsamfunn i planprosessen.

Arbeidet skal legge grunnlaget for en plan som gir et samlet bilde av regionale behov og muligheter, fremmer en koordinert energiomstilling og bidrar til et robust og fleksibelt energisystem. Målet er at planen skal fungere som et verktøy som støtter kommunene, gir tydelige rammer for kunnskapsbaserte avveiiinger og prioriteringer, og styrker samordning og samarbeid mellom aktører og sektorer.

Virkninger og konsekvensvurdering

Dette planprogrammet danner grunnlaget for utarbeidelsen av Regional plan for fornybar energi for Troms 2026–2037. Planprogrammet tar opp og belyser rammebetingelser, planprosessen og plantema, med forbehold om at medvirkningsprosesser og ny kunnskap som fremkommer i planarbeidet kan påvirke tilnærming til og valg av tema.

Planen skal utarbeides på strategisk nivå og omfattes ikke av PBL § 4-2 andre ledd med krav om konsekvensutredning av fremtidige utbygginger. Det er derfor ikke krav om særskilte vurderinger og beskrivelser av planens virkning på miljø og samfunn.

⁶ Artsdatabanken (2018) og Artsdatabanken (2021).

⁷ Meld. St. 35, 2023-2024, Bærekraftig bruk og bevaring av natur. Norsk handlingsplan for naturmangfold, side 10.

⁸ Forslaget om prioriterte områder ble skrotet etter omfattende kritikk fra kommunene, og den offentlige høringen mottok over 5000 høringssvar.

Hvorfor en regional plan for fornybar energi?

Fylkestinget vedtok i sak 56/23 at det skal utarbeides en regional plan for fornybar energi, som ser behov, konsekvenser, produksjon, nett og energieffektivisering i sammenheng. Oppstart av planarbeidet ble behandlet i sak 142/24, og planprogrammet ble sendt på høring etter vedtak av Fylkesutvalget i sak 72/25.

Regional plan for fornybar energi for Troms utarbeides etter plan- og bygningslovens § 8 og vedtas av Fylkestinget, som er regional planmyndighet. Planen er forankret i Regional planstrategi for Troms 2025–2028, og skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. Regional planlegging skal bidra til mer sammenhengende og effektiv styring, for å fremme helhetlig og bærekraftig utvikling i samsvar med nasjonale mål. I arbeidet med regionale planer skal regional planmyndighet samarbeide med relevante offentlige myndigheter og organisasjoner. Statlige organer og kommuner har plikt og rett til å delta i planarbeidet når det berører deres ansvarsområder eller egne planer og vedtak.

Formålet med regional plan for fornybar energi er forankret i Regional planstrategi Troms 2025-2028:

Regional plan for fornybar energi skal legge til rette for at regionen har tilstrekkelig og stabil tilgang til fornybar energi. Planen skal ta for seg ulike hensyn innenfor feltet, og se sammenhengen mellom behov, konsekvenser, produksjon, nett og energieffektivisering i Troms. Planen skal også bidra til at kommuner, fylkeskommunen og relevante statlige aktører i Troms kan se behovene for fornybar energi i et regionalt perspektiv. Nok kraft er en forutsetning for at næringslivet og regionen skal utvikles og lykkes med den grønne omstillingen.

Tilstrekkelig krafttilgang er en forutsetning for gode lokalsamfunn og et aktivt næringsliv. De neste årene står Troms foran økende behov for elektrifisering og endrede forbruksmønstre, noe som vil øke belastninga på det eksisterende kraftsystemet. Energiutbygginger har sterke forbindelser til både næringsliv, samfunnsutvikling og naturverdier, og tiltak som er positivt for det ene, er ofte en utfordring for det andre. Det er derfor naturlig at energispørsmål har fått stor oppmerksomhet i politikk og media, noe som understreker behovet for bred forankring av RFE.

Mål for Regional plan for fornybar energi

Planen skal bidra til at Troms har tilstrekkelig og stabil tilgang på fornybar energi som grunnlag for klimaomstilling, næringslivsutvikling og gode lokalsamfunn. Dette må skje på en måte som tar hensyn til naturmangfold, arealbruk og det samiske naturgrunnlaget for

kultur- og næringsutøvelse. Dette er nedfelt i de langsiktige utviklingsmålene fra Regional planstrategi 2025-2028.⁹

Planen utarbeides innenfor et begrenset regionalt handlingsrom, siden beslutningsmyndighet for produksjons- og nettutbygginger i hovedsak ligger hos kommunene og statlige aktører. Rollen til RFE er å etablere strategisk retning, styrke samordningen mellom aktører og støtte kommunene i deres energiomstillingsarbeid.

En sentral del av planarbeidet er å skaffe til veie oppdatert kunnskap om energisituasjonen i Troms. Les mer om dette i kapitlet «Kunnskapsbehov» i dette planprogrammet.

Oppfølging av planen

Med planen vil det også følge et handlingsprogram, som skal bidra til å konkretisere tiltak, avklare ansvar for gjennomføring og finansiering, og sikre nødvendig samordning. Handlingsprogrammet beskriver tiltak som skal gjennomføres i løpet av en fireårsperiode. Behov for oppdateringer vurderes hvert år i forbindelse med økonomi- og budsjettprosessen i Troms fylkeskommune.

Vurderinger av behovet for planretningslinjer vil skje på et senere tidspunkt, etter at ny kunnskap og innspill er hentet inn og kan inngå i beslutningsgrunnlaget. Planretningslinjer kan være både prosessuelle, materielle og generelle. Prosessuelle retningslinjer sammenfaller med fylkeskommunens veilederrolle, mens materielle retningslinjer kan bidra til at konkrete føringer håndheves likt på tvers av kommunegrensene i fylket.

Rammebetingelser

Tilrettelegging og samarbeid som verktøy i energiomstillinga

I dag er det betydelige begrensninger på hvor stort kraftforbruk som får knytte seg til nettet i størstedelen av fylket, og avhengig av hvor du bor, er det store variasjoner i når det forventes å bli mulig med større tilknytninger. I denne situasjonen er det behov for nye initiativ som kan skape rom for nytt kraftforbruk i dagens nett, og dermed fremskynde energiomstillinga regionalt. Fylkeskommunens mål er å tilrettelegge for utvikling og modning av tiltak gjennom fasilitering, dialog og samarbeid mellom kommuner, nettselskaper, næringsliv og forskningsmiljø. Dette kan omfatte for eksempel målrettede utviklingsløp, samhandlingsarenaer eller tiltak som bidrar til at lovende løsninger kan kvalifisere for støtte fra fylkeskommunale, nasjonale eller europeiske virkemiddelordninger. Flere av fylkeskommunens eksisterende strukturer og nettverk kan egne seg for dette, for eksempel deltar vi i nasjonale og europeiske initiativer for å fremme bærekraftige løsninger innen utvikling av grønne industriområder og klimatilpasning.

⁹ Særlig mål nr. 3 og nr. 6, Regional planstrategi 2025-2028 side 8 og 9.

Et eksempel på hva man kan oppnå med denne metodikken er GIFT-prosjektet i Harstad, som ble finansiert gjennom EU-programmet Horizon 2020. Her samarbeidet kommune, nettselskap og forskningsmiljøer om å utvikle fleksible energiløsninger på Hinnøya, tilpasset lokale behov og muligheter. Dette viser hvordan koordinering og målrettede løp kan bidra til bedre energiløsninger, uten å måtte vente på nasjonale tiltak som for eksempel nettutbygginger.

Tilstøtende planverk og samvirket mellom dem

Energispørsmål griper inn på en rekke samfunnsområder, og RFE kan ikke gå i dybden på alle. For flere av de tilstøtende temaene finnes det eksisterende regionale planer, planer under utarbeidelse eller med snarlig planlagt oppstart. De mest relevante er Regional plan for bærekraftig arealbruk, Regional plan for klimaomstilling og Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfiske (som i 2028 erstattes av den kommende Regional plan for kultur, idrett og friluftsliv). Det finnes også en rekke retningsgivende strategier, der særlig Strategi for næringsutvikling i Troms 2023-2028 er relevant gjennom å etablere målsettinger for bærekraftig verdiskapning i Troms. I tillegg vurderes Kompetansestrategi i Troms 2024-2028 som relevant, på grunn av sammenhengene mellom kompetanse, omstillingsevne og god håndtering av energispørsmål. Denne bakgrunnen sikrer at RFE bygger på eksisterende føringer, og styrker sammenhengen mellom energiomstillingen og øvrig regional utvikling.

Konkrete arealvurderinger vil ikke være en del av RFE, siden dette dekkes i den kommende Regional plan for bærekraftig arealbruk. Likevel er det nødvendig å balansere behovet for fornybar energi mot hensyn til naturmangfold, økosystemer og lokalsamfunn. Derfor er det et mål at planen vil beskrive minimumskrav og prinsipper som skal ligge til grunn for planlegging og utredninger. Eksempler på dette er krav om oppdatert og kvalitetssikret kunnskap, vurdering av samlet belastning og bruk av etablerte prinsipper som unngå-begrense-avbøte-kompensere. Det er også aktuelt å synliggjøre krav knyttet til kartleggingsmangler og -usikkerhet, vurdering av behov for supplerende kartlegging og lignende. Dette baseres på de nasjonale standardene og anbefalingene, særlig knyttet til gjeldende metodikk for naturkartlegging og andre føringer fra miljøforvaltningen. Nøyaktig avgrensning på dette vil gjøres på et senere tidspunkt, i lys av utredninger og kunnskapsgrunnlag som skaffes som en del av planprosessen.

Roller og ansvar i energiforvaltning

Mange spørsmål knyttet til energi er av teknisk natur, og god forståelse forutsetter i mange tilfeller fagkompetanse og ekspertise det ikke er naturlig for Troms fylkeskommune å besitte. I tillegg er det som regel statlige myndigheter, kommuner eller markedsaktører som har beslutningsmyndighet i konkrete saker. Dette gjelder for eksempel aktuelle produksjonsmetoder og plassering av enkeltkraftverk, og disse temaene blir derfor ikke behandlet i denne planen.

Utredning av tiltaksbehov i kraftnettet er nettselskapenes ansvar, og krever også betydelig fagkompetanse og ekspertise. Konkrete vurderinger om hvordan nettet bør utvikles vil ikke være del av RFE. I stedet er fokuset å gi oversikt over tilgjengelig kapasitet, områder med effektunderskudd og lignende. Dette vil synliggjøre regionale behov, og kan bidra til å samle aktører om felles prioriteringer.

Når det gjelder plasseringen av eventuelle nye kraftverk, bestemmes dette i hovedsak gjennom kommuneplanens arealdel og konsesjonsprosesser i regi av NVE. Det står mer om kommunenes ansvar på side 8 og 9 i dette planprogrammet.

FNs bærekraftsmål

Norge har forpliktet seg til FNs bærekraftsmål ved å inkludere sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft i plan- og bygningslovens formålsparagraf. Det betyr at bærekraftsmålene ligger til grunn for samfunns- og arealplanlegginga.

Intensjonen bak bærekraftsmålene er å fremme en helhetlig tilnærming til utvikling, med fokus på sammenhengen mellom miljø, økonomi og samfunn. Målet er å kombinere økonomisk vekst med sosial rettferdighet og miljøbeskyttelse. De sytten målene er utformet for å sikre at dagens generasjon kan møte sine behov uten å kompromittere mulighetene for fremtidige generasjoner, og er et klart uttrykk for nødvendigheten av å beskytte planeten og naturressursene som er uunnværlige for liv og velferd.

Flere av målene kan knyttes til planlegging og forvaltning av fornybar energi og regional utvikling:

Mål 3 – God helse og livskvalitet:

Dette målet peker på sammenhengen mellom god helse, livskvalitet og å ha tilgang til ren luft, vann og jord.

Mål 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst:

Viser til behovet for å øke den økonomiske produktiviteten, fremme en utviklingsrettet politikk og å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser.

Mål 6 – Rent vann og gode sanitærforhold:

Energiutbygginger har tidligere ødelagt vannforsyningen til lokalsamfunn i Troms. Dette understreker behovet for å se sammenhengen mellom energinfrastruktur, tilgang til trygt drikkevann og vern av vannrelaterte økosystemer.

Mål 9 – Industri, innovasjon og infrastruktur:

Vektlegger behovet for å bygge robust infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering.

Mål 11 – Bærekraftige byer og lokalsamfunn:

Peker på at regionale planer kan støtte økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder.

Mål 12 – Ansvarlig forbruk og produksjon:

Dette målet inneholder en målsetting om å oppnå bærekraftig forvaltning innen 2030.

Mål 13 – Stoppe klimaendringene:

Elektrifisering er det viktigste enkelttiltaket for reduksjon av klimagassutslipp i Norge, samtidig som arealinngrep kan både skape utslipp og redusere kretsløpets evne til karbonopptak.

Mål 15 – Livet på land:

Retter fokuset mot at energiproduksjon ikke skal skade naturen, men bidra til bærekraftig bruk av landressurser.

Kunnskapsbehov

Et viktig bidrag fra Regional plan for fornybar energi er å skaffe til veie kunnskap, innsikt og perspektiver som gir et bilde av utfordringene og mulighetene som finnes i Troms. Dette kapitlet gir en oversikt over tema som per nå vurderes som relevante for planens kunnskapsgrunnlag. På grunn av kompleksiteten i forholdet mellom produksjon, distribusjon og forbruk av energi og den generelle samfunnsutviklinga, vil det bli utredet hvilke behov og tema som bør inngå i planen. Dette kan påvirke hvilke temaer som blir en del av den endelige planen. Det legges opp til at denne utredningen blir en del av den ordinære kunnskapsinnhenting i planarbeidet, med iverksettelse i 2026.

Kommunenes rolle i planlegging av vindkraft

Fra 2023 er det innført krav om at det må foreligge et kommunalt planvedtak før konsesjon til vindkraft kan tildeles. Dette innebærer at den aktuelle kommunen må godkjenne en områderegulering for vindkraftanlegget før en konsesjonssøknad behandles av statlige myndigheter. I tillegg har kommunene rett til å bestemme hvilke løsninger som tas videre, i tilfeller hvor det er flere markedsaktører som ønsker å bygge ut. Endringen gir kommunene en tydeligere rolle i vurderingen av konkrete prosjekter, og medfører et større kommunalt

ansvar for saksbehandling og planarbeid. Mange kommuner har utfordringer knyttet til kapasitet og spesialisert kompetanse, og disse utfordringene blir ofte større jo færre innbyggere kommunene har. Et av målene med RFE er å i størst mulig grad bidra til at kommunene er rustet til å håndtere sine nye ansvarsområder, og samtidig hensynta både naturmangfold, samiske rettigheter og næringsutvikling. Dette krever både et solid kunnskapsgrunnlag og koordinering mellom aktører.

Kraftbehov i Troms

Å gjøre gode anslag om det fremtidige kraftbehovet i Troms er veldig komplekst. Tilknytnings- og reservasjonskøene i budområde NO4¹⁰ er fulle, noe som betyr at alt nytt forbruk over 5 MW må stå i kø dersom det ikke finnes ledig kapasitet. Dette tilsier et behov for ny kraftproduksjon.

Potensialet for ny kraftproduksjon defineres i stor grad av kommunenes arealprioriteringer. Endringer i arealdisponering og lokale prioriteringer kan påvirke hvilke områder som er tilgjengelig for kraftproduksjon. Dette skaper variasjon i produksjonspotensialet i ulike scenarier.

Samtidig er både tempoet og omfanget på elektrifiseringen i fylket delvis uavklart. Energieffektivisering og fleksibilitetsløsninger kan redusere eller utsette behovet for ny produksjon. Det samme kan sies om teknologiutvikling, som kan påvirke både produksjon, distribusjon og forbruk av kraft betydelig.

I tillegg har det tidligere vært mange eksempler på at aktører i kø endrer sine planer eller trekker seg fra køen. Dette er relevant i budområde NO4, hvor tilknytningskøen preges av et fåtall prosjekter med et svært stort kraftbehov, hvor flere har vært politisk omstridt. Dermed er det et potensiale for endring angående både hvor mye kraft som etterspørres og hvor mye som er mulig å produsere.

Dette illustrerer den store usikkerheten knyttet til hvor mye ny kraftproduksjonskapasitet som trengs i Troms. Planarbeidet inkluderer ikke å fastslå et bestemt kraftbehov, peke på enkeltutbygginger eller prioritere mellom tiltak. I stedet skal planen bidra til en felles forståelse av behov, kunnskap om tilgjengelige virkemidler og gjøre det enklere å forstå de samlede konsekvensene av ulike prioriteringer. Målet er at dette skal gi et bedre grunnlag for dialog og framtidige beslutninger på både lokalt og regionalt nivå.

Nettkapasitet i Troms

Behovet for kraft og nettkapasitet i Troms utvikler seg i takt med samfunnsendringer, og påvirkes av blant annet regionalt forbruk, markedsinnretning og nasjonale beslutninger. Nettselskapene har ansvar for å utrede kapasitet i sine områder og følge opp forespørsler om tilknytning. Kriteriene for tildeling av nettkapasitet fastlegges i regjeringens

¹⁰ Oversikt over tilknytnings- og reservasjonskøene i NO4 finnes her: <https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/nettkapasitet-til-produksjon-og-forbruk/foresporsler-og-reservasjon-i-nettet>

handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet. Disse omfatter blant annet gjennomføringsevne og forventet tidspunkt for når kapasiteten tas i bruk.¹¹

Mange steder i Troms er nettet gammelt og ikke tilpasset dagens belastning. Uten tilstrekkelig modernisering og investering i nettet, kan ny kraftproduksjon i praksis bli avskåret fra forbrukerne.

I dag er store deler av nettkapasiteten i budområde NO4 bundet opp i et fåtall prosjekter, og fremdriften i enkelte av dem er usikker.¹² Politiske justeringer kan skape ytterligere endringer, for eksempel kom det i november 2025 forslag på Stortinget om å etablere et nasjonalt konsesjonssystem for etablering av datasentre. Begrunnelsen for forslaget er å kunne prioritere kraft og areal til samfunnets beste. Dette er siste utvikling i debatten om det bør være mulig å prioritere prosjekter etter hvilken verdi og betydning de har for samfunnet, i stedet for «førstemann til mølla»-prinsippet som gjelder i dag. Usikkerheten og endringspotensialet gjør at vurderinger av fremtidig behov krever oppdatert kunnskap og god samhandling mellom relevante aktører.

Nettselskapene skal selv utarbeide praksis for vurdering av modenheten i enkeltprosjekter. Med flere nettselskaper i Troms er det aktuelt at Regional plan for fornybar energi ser på muligheter for samordning av praksis og kriterier, slik at aktører og kommuner møtes med forutsigbarhet og likebehandling.

God informasjon om hvor det finnes ledig kapasitet, og om hvor lang tid det kan ta å få tilknytning, er viktig for planlegging og videre samfunnsutvikling i regionen. Regjeringens handlingsplan peker også på at nettselskapene bør gi god informasjon om hvor det er og vil bli ledig kapasitet i nettet. Å få bedre anslag om hvor lang tid det tar å få tilknytning er verdifullt for både næringsaktører og kommunene i Troms. Oppfølging av hvordan nettselskapene jobber med dette forventes å bli en del av RFE.

Naturhensyn

De siste syv årene har ingen land i Europa hatt større nedbygging av natur per innbygger enn Norge.¹³ Sammenlignet med andre regioner i landet, er arealforbruket i Troms omtrent på snittet. På den norske rødlista er nitti prosent av artene truet av arealbruksendringer.¹⁴ FNs naturpanel har dokumentert at naturmangfoldet globalt er under sterkt press, særlig på grunn av arealinngrep, infrastrukturbygginger og klimaendringer.¹⁵ På grunn av trusselen fra klimaendringer er fornybar energi en del av løsningen, men energiutbygginger kan også forsterke naturkrisen dersom de ikke planlegges godt.

¹¹ <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ed/ingrid/regjeringens-handlingsplan-for-raskere-nettutbygging-og-bedre-utnyttelse-av-nettet.pdf>

¹² <https://www.tromskraft.no/nyheter/flere-vindmoller-kanskje-ikke-enne>

¹³ I følge en kartlegging gjennomført av 11 mediehus, inkludert NRK.

¹⁴ Artsdatabanken 2021.

¹⁵ <https://fn.no/om-fn/fns-organisasjoner-fond-og-programmer/fns-naturpanel-ipbes>

Miljødirektoratet oppfordrer til at naturhensyn og økologiske forhold skal innlemmes tidlig i planleggingen av energiutbygginger, og at beslutninger baseres på oppdatert kunnskap om naturverdier.¹⁶ Plan- og bygningsloven stiller krav til konsekvensutredning av planforslag med vesentlige virkninger,¹⁷ mens forskrift om konsekvensutredning har krav til prosess, kunnskap og innhold i utredninger.¹⁸ Naturmangfoldloven stiller en rekke krav om for eksempel økosystemtilnærming, kvalitetsnormer for naturmangfold, samiske interesser med mer.¹⁹

Hensynet til samisk naturgrunnlag for kultur, næring og samfunnsliv er et viktig premiss i arbeidet med RFE. Natur og arealer utgjør et sentralt grunnlag for samisk kultur og tradisjonelle næringer, og inngrep kan få langsiktige konsekvenser som ikke alltid fanges opp gjennom generelle naturvurderinger. Dette hensynet er forankret i Grunnloven § 108, sameloven, reindriftsloven og Norges internasjonale forpliktelser, blant annet ILO-konvensjon nr. 169. Plan- og bygningsloven stiller krav til medvirkning, og prinsippet om fritt, forhåndsgitt og informert samtykke (FPIC) er et relevant utgangspunkt der samiske interesser berøres.

For RFE innebærer dette at naturhensyn er et grunnleggende premiss for både kunnskapsinnhenting, prosesser og strategiske vurderinger underveis i planprosessen. Det vil være betydelig samvirke mellom RFE og den fremtidige Regional plan for bærekraftig arealbruk (2026-2036), blant annet knyttet til potensielle krav om naturkartlegging, vurdering av sumvirkninger og avklaring av kunnskapsmangler. Hvordan det nøyaktige samvirket mellom planene blir avklart i løpet av planprosessen. Det samme gjelder den mer konkrete operasjonaliseringen av naturhensyn og hvordan det inngår i planen, siden dette krever et oppdatert kunnskapsgrunnlag som ikke er klart ennå.

Behovet for naturhensyn understreker at energieffektivisering blir svært viktig fremover, siden det kan redusere både kostnader, naturtap og tidsbruken ved tilknytninger. Det finnes flere typer effektivisering som er aktuelt å se nærmere på i forbindelse med planarbeidet, f.eks. intelligent laststyring og etterisolering av bygg.

Sentrale rammevilkår

Markedsutforming

Siden 2019 har Statnett signalisert at markedsinndeling av budområde NO4 ikke fungerer optimalt på grunn av flaskehalser mellom Nordland og Troms, og i desember 2025 søkte de Reguleringsmyndigheten for Energi (RME) om å utrede konsekvensene av en deling av NO4. Med dagens inndeling er kraftprisene i NO4 de laveste i landet, og signaliserer

¹⁶ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-arealplanlegging/hvorfor-ta-miljohensyn-i-arealplanlegging/>

¹⁷ Lov om planlegging og byggesaksbehandling, kapittel 14.

¹⁸ Forskrift om konsekvensutredninger, kapittel 5 og 6.

¹⁹ Lov om forvaltning av naturens mangfold, § 8-14.

kraftoverskudd som indikerer at nytt forbruk bør etableres i dette området. Troms Kraft mener dette prissignalet er en markedssvikt, og at det er behov for å endre markedsutforminga så den bedre reflekterer de fysiske forholdene i kraftsystemet.²⁰ Statnett mener at en deling trolig vil føre til mindre prisforskjeller og bedre samfunnsøkonomisk nytte.²¹ Målet er å bedre balansen mellom tilbud og etterspørsel, og dermed bidra til et mer stabilt og forutsigbart marked. Det legges opp til at konsekvensene av en deling av NO4 dekkes i RFE.

Tromsøringen

Kraftnettet inn til Tromsøregionen er fullt, noe som truer både forsyningssikkerhet, evne til klimaomstilling og muligheter for næringsutvikling i området. Derfor er det behov for å oppgradere overføringskapasiteten mellom sentralnettet og Tromsøregionen. Statnett legger opp til at dette skal være på plass i 2040, men allerede i dag må nettselskapet Arva sette nytt forbruk og ny produksjon i kø. Dette har konsekvenser, for eksempel i form av manglende kapasitet til landstrømanlegg i Breivika havneområde i Tromsø. Dette forsinker overgangen til lavutslippsløsninger for store næringer som fiskeri og turisme, og reduserer omstillingsevnen i en region med over 80 000 innbyggere. I flere sammenhenger har aktører fra både næringslivet og ulike politiske hold uttrykt støtte til å fremskynde oppgraderingen til 2035.

Innmatingstariff

Avhengig av hvor i landet man befinner seg, er det store forskjeller på tariffene for kraftproduksjon. Per 2024 hadde kraftproduksjon på 1 TWh i Troms en årlig tariffkostnad på omtrent 40 millioner kroner, mens tilsvarende produksjon i Sør-Norge hadde en tariffinntekt på 17 millioner kroner, et gap på 57 millioner kroner.²² Dette har flere effekter, blant annet reduserer det bunnlinja til nordnorske produksjonsselskaper, noe som påvirker investeringsevnen. I tillegg bidrar det til å gi feil signaler om hvor forbruk og produksjon bør lokaliseres. Dette er et eksempel på et forhold som må vurderes i forbindelse med Statnetts prosess for deling av NO4, siden det er en viktig del av markedsstrukturen. En velfungerende markedsstruktur er avgjørende for å få mest mulig ut av eksisterende produksjon og nett, som igjen påvirker behovet for nedbygging av natur.

²⁰ <https://www.nordnorskrappport.no/2024/09/prisomradet-no4-i-nord-norge-kraftsystemet-ikke-tilpasset-behovene/>

²¹ Statnett: Analyse av norske budområder mot 2035, Q4-2025.

²² https://energiwatch.no/nyheter/politikk_marked/article17556622.ece

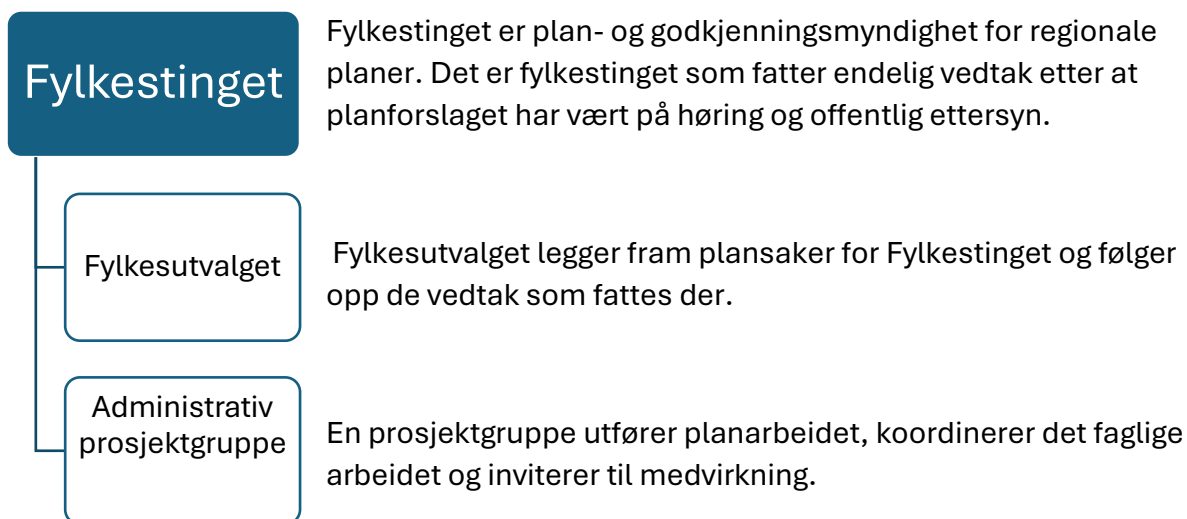
Planprosess

Organisering

Regional plan for fornybar energi gjennomføres i tråd med plan- og bygningsloven, med en åpen prosess som tilrettelegger for medvirkning og innhenter innspill.

Når planprogrammet er vedtatt, utarbeides et forslag til selve plandokumentet, som deretter legges ut på høring. Etter høringen og behandling av innkomne merknader, legges det reviderte planforslaget og tilhørende handlingsprogram frem for Fylkestinget for endelig vedtak.

Intern organisering

Medvirkning

Medvirkning er en sentral del av planarbeidet, og er avgjørende for at både planen og handlingsprogrammet skal bli tatt i bruk og anses som relevant. Kommuner og andre berørte myndigheter skal involveres aktivt i planarbeidet, i første omgang gjennom å gi innspill til hvordan planarbeidet best kan legges opp for å sikre god medvirkning. Dette er blant det første som blir igangsatt i planprosessen, med et oppstartsmøte der administrasjon og politikere i kommunene blir invitert. Målet er å få innspill til hva RFE kan bidra med og hvilke temaer planen bør omfatte, slik at den i størst mulig grad er en ressurs for kommunene i Troms. Videre medvirkning fra kommuner og andre myndigheter planlegges med utgangspunkt i oppstartsmøtet og kunnskapsgrunnlag.

Andre berørte og interesserte parter skal også få anledning til å medvirke i RFE. Dette skal bidra til å synliggjøre ulike interesser, lokale erfaringer og tradisjonell kunnskap. Ulike former for dialog og medvirkning vil benyttes, tilpasset planens fremdrift og tema, på en måte som gir reell mulighet for å påvirke planens innhold. Målet er å styrke planens legitimitet og kvalitet, med et best mulig grunnlag for helhetlige vurderinger og avveininger. Også for denne gruppa vil opplegget for medvirkning planlegges i detalj når kunnskapsgrunnlaget er på plass.

Troms Reindriftssamers Fylkeslag har bedt om konsultasjon i forbindelse med arbeidet med Regional plan for fornybar energi. I tillegg vil Sametinget inviteres til dialog og innspill.

Utover dette ivaretas medvirkning gjennom åpne høringsprosesser, offentlig ettersyn, og informasjon som gjøres tilgjengelig via fylkeskommunens nettsider og gjennom kunngjøringer i media. Relevant utrednings- og bakgrunnsmateriale knyttet til planarbeidet vil også bli publisert på fylkeskommunens nettside.

Det legges opp til deltakelse fra medvirkningsrådene underveis i planarbeidet. Medvirkningsrådene inkluderer Fylkeskommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelser, Fylkeseldrerådet, Ungdommens fylkesråd og Ungdommens fylkesting.

Masteremnet «Energiomstilling: Fra teori til praksis» på UiT Norges arktiske universitet i 2025 benyttet seg av RFE som case i sitt undervisningsopplegg. Studentene har levert omfattende samarbeidsoppgaver, og disse vil fungere som konkrete innspill til planarbeidet.

Fremdriftsplan

	<i>Høst 2025</i>	<i>Vår 2026</i>	<i>Høst 2026</i>	<i>Vår 2027</i>	<i>Høst 2027</i>
<i>Høring og merknadsbehandling av planprogram</i>	X				
<i>Politisk fastsetting av planprogram</i>		X			
<i>Utredninger og kunnskapsgrunnlag</i>	X	X	X		
<i>Involvering og medvirkning</i>	X	X	X	X	
<i>Arbeid med plandokument og handlingsprogram</i>			X	X	X
<i>Høring og merknadsbehandling av plandokument og handlingsprogram</i>				X	X
<i>Planen behandles i Fylkestinget</i>					X

Det legges opp til at planarbeidet skal følge den fremdriftsplanen som ble vedtatt i Fylkesutvalget sak 142/24.

Plantema

Under presenteres forslag til plantema for Regional plan for fornybar energi. Temaene er utformet for å dekke de mest relevante aspektene ved fornybar energi i Troms, uten å gå utover fylkeskommunens ansvarsområder og myndighet. I tillegg må temaene avgrenses mot tilstøtende planer og strategier,

Dersom ny kunnskap eller endrede forutsetninger tilsier det, kan det foreligge endringer mellom forslagene som fremsettes her og de plantemaene som blir en del av den endelige planen. Ved behov for justeringer etter planen er vedtatt, vil temaene bli evaluert i lys av ny forståelse og gjennom dialog med berørte aktører, slik at planen forblir et robust verktøy for

regionens energibehov. Denne fleksibiliteten sikrer at planen kan tilpasses ny kunnskap og innspill som fremkommer gjennom medvirkningsprosessene.

Foreløpige forslag til plantema:

Tilgang på og forsyningssikkerhet for energi

Fylkeskommunen skal, gjennom samarbeid og strategisk planlegging, bidra til stabil og tilstrekkelig tilgang på fornybar energi i Troms. Temaet retter seg mot produksjon, overføring og distribusjon i energisystemet, og inkluderer både kraft, biogass og andre relevante fornybare energiformer. Planen skal vise hvordan infrastruktur og kapasitet påvirker energitilgangen på forskjellige steder i Troms. Det er også nødvendig å vise virkningen potensielle energiutbygginger kan få på naturområder og økosystemer.

Effektiv og fleksibel energibruk

Temaet omfatter tiltak på etterspørselssiden, med mål om å redusere og tilpasse energiforbruket i husholdninger, næring og offentlig sektor. Fylkeskommunen vil tilrettelegge så flest mulig har muligheter for smartere energibruk, bruke energieffektiv teknologi og bidra til forbruksfleksibilitet som avlaster nettet.

Styring, samarbeid og rolleavklaring

Planlegging og gjennomføring av energiomstilling krever tydelig ansvarsdeling og koordinering mellom nasjonale, regionale og lokale aktører. Temaet skal klargjøre fylkeskommunens rolle, identifisere samarbeidsmuligheter med andre aktører og vurdere hvordan samordning kan bidra til en forutsigbar utvikling av energisituasjonen i Troms.

Energipolitikk i regional kontekst

Planen skal tydeliggjøre Troms sine behov og forutsetninger i energiomstillingen, og bidra til at disse blir reflektert i nasjonal politikk. Den skal samtidig sikre at utviklingen skjer i tråd med nasjonale og internasjonale mål for klima, natur og energi, og aktivt støtte opp under disse. Arbeidet vil bygge på Troms' styrker og utfordringer. Et eksempel er at maritim sektor, inkludert havnedrift og logistikk, er en viktigere forutsetning for nærings- og samfunnsliv i Troms enn i mange andre fylker. Med et stort energiforbruk i sektoren, er den svært relevant som målgruppe for fylkeskommunens målrettede utviklingsarbeid.

Fylkeskommunens rolle og tiltak

Troms fylkeskommune har et betydelig kraftbehov, særlig knyttet til samferdsel og egne bygg. Fylkeskommunen kan selv iverksette konkrete tiltak som bidrar til energiomstilling, for eksempel gjennom samferdselskontrakter og byggforvaltning. Temaet kan inkludere å identifisere aktuelle tiltak, etablere mål, vurdere gjennomføringsevne og beregne tiltakseffekt, fremtidige behov eller lignende.